

## บทที่ 5

### สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องวิธีการจัดการไฟฟ้าของกลุ่มผู้เก็บหาของป่าในชุมชนที่สูงในเขตอุทยานแห่งชาติดอยหลวง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุและปัจจัยทั้งทางธรรมชาติและมนุษย์ที่ทำให้เกิดไฟฟ้า เพื่อทราบถึงระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการป้องกันไฟฟ้าของกลุ่มผู้เก็บหาของป่า และเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนนโยบายการจัดการไฟฟ้าในอนาคตในชุมชนที่สูง ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยหลวง ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ตั้งข้อสมมติฐานเพื่อการศึกษาไว้ว่า ความรู้ความเข้าใจในเรื่องสาเหตุของการเกิดและวิธีการป้องกันไฟฟ้าของกลุ่มผู้เก็บหาของป่า มีความสัมพันธ์กับการเกิดไฟฟ้าและความเสียหายอันเกิดจากไฟฟ้าและการจัดการป้องกันไฟฟ้าของกลุ่มผู้เก็บหาของป่าในเขตอุทยานแห่งชาติดอยหลวง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ส่วนที่ 1 คือข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้เก็บหาของป่า ส่วนที่ 2 คือแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไฟฟ้า ส่วนที่ 3 คือแบบสอบถามเกี่ยวกับวิธีการจัดการไฟฟ้าของกลุ่มผู้เก็บหาของป่า และส่วนที่ 4 คือแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะวิธีการจัดการไฟฟ้าซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดและแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องการจัดการไฟฟ้า ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่นคำนวณด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช Cronbach' alpha coefficient ได้ค่าความเที่ยงของแบบประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการไฟฟ้าเท่ากับ 0.73 และค่าความเที่ยงของแบบประเมินวิธีการจัดการไฟฟ้าของกลุ่มผู้เก็บหาของป่าเท่ากับ 0.63 ผู้ศึกษาคำแนะนำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบสมมติฐานโดยใช้วิธีคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ทุกครอบครัวของบ้านผาแดงมี 40 ครอบครัว และบ้านปางปูเถาะ มี 44 ครอบครัว ซึ่งเก็บข้อมูลครอบครัวละ 1 คน ทำให้ได้ประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 84 คน

สำหรับข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษานี้สามารถสรุปได้ดังนี้

1. สาเหตุและปัจจัยทั้งทางธรรมชาติและมนุษย์ที่ทำให้เกิดไฟฟ้าบริเวณตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา โดยการเข้าไปศึกษาในพื้นที่พบว่า ประชากรทุกครอบครัวมีการเก็บหาของป่าชนิดต่าง ๆ เช่น การเก็บไข่มดแดงโดยใช้ไฟเผาไล่มด การเผาป่าเพื่อให้ผักหวานแตกยอดอ่อน การเผาต้นยางเพื่อเก็บน้ำมันยาง ฯลฯ เมื่อจุดไฟแล้วปล่อยให้ไฟไหม้โดยไม่ได้ดับให้สนิทประกอบกับมีเชื้อเพลิงซึ่งเกิดจากวัชพืช กิ่งไม้ ดอกไม้ ไม้พุ่มและไม้ยืนต้นบางส่วนรวมทั้งอากาศที่ร้อนและแห้งแล้ง จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดไฟป่าลุกลามไปในที่สุด
2. กลุ่มผู้เก็บหาของป่ามีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการป้องกันไฟป่าอยู่ในระดับมากที่สุดร้อยละ 66.7 ระดับมากร้อยละ 8.3 ระดับปานกลางร้อยละ 11.9 ระดับน้อยร้อยละ 7.1 และระดับน้อยที่สุดร้อยละ 6.0
3. กลุ่มผู้เก็บหาของป่ามีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการจัดการป้องกันไฟป่าอยู่ในระดับมากร้อยละ 96.4 ระดับปานกลางร้อยละ 3.6 และไม่พบว่ากลุ่มผู้เก็บหาของป่ามีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการจัดการไฟป่าในระดับน้อย
4. ความรู้ความเข้าใจเรื่องการป้องกันไฟป่าของกลุ่มผู้เก็บหาของป่ามีความสัมพันธ์กับวิธีการจัดการป้องกันไฟป่าของกลุ่มผู้เก็บหาของป่าอยู่ในระดับปานกลาง และมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

### 5.1 อภิปรายผลการศึกษา

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าอย่างหนึ่งของประเทศไทย จากการสำรวจครั้งล่าสุดพบว่าป่าไม้ของประเทศไทยเหลืออยู่เพียง 25.62 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ประเทศซึ่งมีสาเหตุมาจากการบุกรุกทำลายป่าทุกรูปแบบต่างๆ กันไม่ว่า โรคแมลง และสาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่นับว่ารุนแรงและนำความเสียหายให้แก่ป่าไม้เป็นพื้นที่มหาศาล คือ ปัญหาไฟป่า ดังนั้นในการศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการป้องกันไฟป่าของกลุ่มผู้เก็บหาของป่า จึงเป็นส่วนสำคัญซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการจัดการป้องกันไฟป่าของกลุ่มผู้เก็บหาของป่า ซึ่งผลการศึกษาเรื่อง วิธีการจัดการไฟป่าของกลุ่มผู้เก็บหาของป่าในชุมชนที่สูงในเขตอุทยานแห่งชาติดอยหลวง ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา อภิปรายผลได้ดังนี้

#### 1. ความรู้ความเข้าใจของกลุ่มผู้เก็บหาของป่าเกี่ยวกับวิธีการจัดการป้องกันไฟป่า

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มผู้เก็บหาของป่าส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการป้องกันไฟป่าในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 4.22 จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน การที่กลุ่มผู้เก็บหาของป่ามีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการป้องกันไฟป่าในระดับมากที่สุด

เป็นเพราะว่าได้รับการสั่งสอนถ่ายทอดความรู้จากผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้เฒ่าผู้แก่ แล้วยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมานับตั้งแต่บรรพบุรุษและสืบทอดไปยังลูกหลาน สั่งสมจนเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านใช้ในการจัดการและป้องกันไฟป่า ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความรู้ในเรื่องการจัดการไฟป่าพบว่า มีวิธีการป้องกันไฟป่าโดยหลีกเลี่ยงการจุดไฟในป่า และหากมีความจำเป็นจุดไฟเพื่อประกอบอาหารหรือให้ความอบอุ่น จะต้องทำความสะอาดโดยรอบกองไฟไม่ให้มีเศษวัสดุเชื้อเพลิงป้องกันการลุกลามเข้าป่า และให้ดับไฟให้สนิททุกครั้งหลังจากไม่ได้ใช้ประโยชน์จากไฟ นอกจากนี้ก็ยังมีการถ่ายทอดองค์ความรู้การจัดการไฟป่าที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ในการเตรียมพื้นที่ทำการเพาะปลูกจะต้องเผากำจัดวัชพืชก่อนที่จะถึงฤดูปลูก โดยก่อนทำการเผาจะต้องกำจัดเศษวัสดุที่ติดไฟง่าย ได้แก่ เศษไม้ เศษวัชพืชต่างๆ เป็นแนวยาวรอบๆ บริเวณที่จะทำการเผา เพื่อป้องกันไม่ให้ไฟลุกลามเข้าป่า หรือพื้นที่ทำการเกษตรของคนอื่นๆ และให้จุดไฟเผาในช่วงเวลาเย็น หรือช่วงที่อากาศไม่ร้อน ลมสงบ และเผาเป็นกอง ๆ ซึ่งง่ายต่อการควบคุมและการดูแลไม่ให้ไฟลุกลาม จากวิธีการดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการควบคุมไฟไม่ให้เกิดขึ้นและเป็นการจัดทำแนวกันไฟตามแนวทางการจัดการไฟป่าของกรมป่าไม้ที่ได้ถือปฏิบัติกันในปัจจุบัน

การที่กลุ่มผู้เก็บหาของป่าทราบถึงปัญหาไฟป่าที่มักเกิดขึ้นบ่อยโดยรอบหมู่บ้าน ทั้งที่เกิดขึ้นโดยการจุดของคนในหมู่บ้านและคนภายนอกหมู่บ้านแล้วลุกลามเป็นไฟป่า เผาผลาญพื้นที่ป่าไม้สร้างความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และยังอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนเป็นอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน จึงทำให้เกิดความตระหนักถึงปัญหาไฟป่า ประกอบกับได้รับการบอกเล่าถ่ายทอดประสบการณ์ ภูมิความรู้เกี่ยวกับไฟป่าจากผู้เฒ่าผู้แก่หรือผู้รู้ในชุมชน จึงทำให้กลุ่มผู้เก็บหาของป่ามีความรู้และประสบการณ์ในการจัดการ ควบคุมและป้องกันไฟป่าได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของชิน สมเจริญและคณะ (2532) ซึ่งได้ทำการศึกษารับรู้ของประชาชนและความสัมพันธ์กับประชาชนกับปัญหาไฟป่า โดยทำการสำรวจประชาชน 18 หมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง อำเภอแม่ริมและอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักและประชาชนอีกจำนวนหนึ่งมีอาชีพรองคือ การเก็บหาของป่าในช่วงฤดูแล้งซึ่งเป็นเหตุของการเกิดไฟป่า ประชาชนส่วนใหญ่ตระหนักถึงผลกระทบอันเป็นผลเสียของไฟป่าที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนและรู้สึกเสียใจเมื่อได้เห็นไฟไหม้ป่าและเสียสายทรัพยากรป่าที่ถูกทำลาย และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชูเกียรติ ลีสุวรรณ (2530) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการให้ความรู้ความเข้าใจระดับตำบลในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่านและลำปาง พบว่าประชาชนโดยทั่วไปมีความรู้พื้นฐานเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและให้ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติค่อนข้างดี ทำให้มีความตระหนักในปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น และมีความพร้อม

สูงในการมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหา แสดงว่าถ้ากลุ่มผู้เก็บหาของป่ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการไฟฟ้าในระดับดีและมีความตระหนักในปัญหาของไฟฟ้า ย่อมส่งผลให้กลุ่มผู้เก็บหาของป่ามีการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการจัดการไฟฟ้าอยู่ในระดับที่ดีเช่นกัน

## 2. การปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการจัดการป้องกันไฟฟ้าของกลุ่มผู้เก็บหาของป่า

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้เก็บหาของป่ามีการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการจัดการไฟฟ้าในระดับมาก มีจำนวนร้อยละ 96.4 อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มผู้เก็บหาของป่ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการป้องกันไฟฟ้าในระดับมากจึงส่งผลให้การปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการจัดการป้องกันไฟฟ้าของกลุ่มผู้เก็บหาของป่าอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน และจากข้อคำถามที่กลุ่มผู้เก็บหาของป่าส่วนใหญ่มีการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการจัดการป้องกันไฟฟ้าน้อยที่สุดคือ “ท่านเคยเห็นผู้จุดไฟเผาป่าแล้วท่านได้มีส่วนช่วยดับเตือนบุคคลที่กระทำความผิดหรือไม่” คิดเป็นร้อยละ 73.8 อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มผู้เก็บหาของป่าส่วนใหญ่ไม่กล้าดับเตือนบุคคลที่จุดไฟเผาป่า กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อตนเองหรือถูกทำร้าย และบางครั้งกลุ่มผู้เก็บหาของป่าเป็นคนหมู่บ้านอื่นที่ไม่รู้จัก จึงไม่กล้าว่ากล่าวตักเตือน

## 3. สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในเรื่องการป้องกันไฟฟ้าของกลุ่มผู้เก็บหาของป่ากับวิธีการจัดการไฟฟ้าของกลุ่มผู้เก็บหาของป่าในชุมชนที่สูงในเขตอุทยานแห่งชาติ ดอยหลวง สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้คือ

○ ความรู้ความเข้าใจเรื่องการป้องกันไฟฟ้าของกลุ่มผู้เก็บหาของป่ามีความสัมพันธ์กับวิธีการจัดการไฟฟ้าของกลุ่มผู้เก็บหาของป่าในระดับปานกลาง ( $r = 0.31$ ) และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ  $P = 0.00$  แสดงว่า ความรู้ความเข้าใจเรื่องการป้องกันไฟฟ้าของกลุ่มผู้เก็บหาของป่ามีผลต่อวิธีการจัดการไฟฟ้าของกลุ่มผู้เก็บหาของป่าซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังที่ลักษณะ สรวิวัฒน์ (2531) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือการแสดงออกซึ่งมีผลจากประสบการณ์หรือการฝึกหัด การเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการปรับตัวของมนุษย์ การเรียนรู้จึงเป็นสาเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนา และกระบวนการการเรียนรู้ทางสังคมเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีขั้นตอนต่างๆ มากมาย โดยที่มนุษย์ได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามขั้นตอนต่าง ๆ ตลอดจนถึงสิ่งแวดล้อม ที่ทำให้มนุษย์เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น ก็เนื่องจากประสบการณ์ที่แต่ละคนได้รับหรือจากการสืบทอดจากบรรพบุรุษ เช่นเดียวกับกรณีศึกษาหมู่บ้านปางปูละ และหมู่บ้านผาแดง ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ที่เป็นชาวเขาเผ่าเข้า มีวิถีชีวิตและมีความเชื่อที่สัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า จึงมีกระบวนการสืบทอด

ความรู้ในการจัดการป้องกันไฟฟ้า จากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ และนำไปสู่พฤติกรรมในการจัดการป้องกันไฟฟ้าอย่างเป็นรูปธรรม

## 5.2 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. จากผลการวิจัย ทำให้ทราบว่ากลุ่มผู้เก็บหาของป่าในชุมชนที่สูง ซึ่งอยู่ในอุทยานแห่งชาติดอยหลวง อยู่ห่างไกลความเจริญ เส้นทางคมนาคมทุรกันดาร ประชาชนในชุมชนมีการศึกษาระดับน้อย ยังได้รับความรู้ในเรื่องไฟฟ้าจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องน้อย ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสื่อที่สามารถส่งเสริมเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันไฟฟ้าที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านไฟฟ้าให้กับประชาชนโดยตรง กระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนตระหนักถึงถึงประโยชน์และโทษของไฟฟ้าได้อย่างถูกต้อง

2. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ปัญหาของไฟฟ้า เนื่องจากการเกิดไฟฟ้าในปัจจุบัน เกิดจากการกระทำของคนในชุมชน ประชาชนหรือชุมชน ควรมีบทบาทอิสระในการตัดสินใจเลือกวิธีการจัดการไฟฟ้าของชุมชน เพราะไฟฟ้ากระทบโดยตรงกับชุมชน จึงควรกระตุ้นให้เกิดข้อมูลและความรู้กับชุมชนอย่างเร่งด่วน

## 5.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการไฟฟ้าขององค์กรท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการ ควบคุมและป้องกันไฟฟ้ามากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาวิธีการจัดการไฟฟ้าควบคู่กับวิธีการจัดการป่าที่เกี่ยวพันพ้องกัน ทั้งนี้เพื่อหาแนวทางจัดการไฟฟ้าที่เหมาะสมเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนและรักษาไว้ซึ่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สมดุล